

‘Goede zaak dat zoet water aandacht krijgt in Deltaplan’

Het Hoogheemraadschap van Rijnland is een van de grotere waterschappen van ons land. In haar werkgebied – van IJmuiden tot Gouda en van Wassenaar tot Amsterdam – komen zo’n beetje alle aspecten van modern waterbeheer aan de orde, aldus dijkgraaf Gerard Doornbos: ‘Een zeer divers en dynamisch gebied, met veel verschillende gebruiksfuncties.’

Doornbos somt op: ‘We hebben hier te maken met bescherming tegen hoogwater, zowel uit zee als vanuit de richting van de grote rivieren. Daarnaast spelen in onze polders zaken zoals bodemdaling door inklinking en verzilting door zoute kwel en hebben wij – in droge perioden – last van het indringen van zouttongen in de Hollandsche IJssel. Er liggen hier enkele grote, historische steden, zoals Leiden, Haarlem en Gouda, elk met hun eigen waterhuishouding en wenspakket: te lage waterstanden kunnen daar bijvoorbeeld leiden tot paalrot. Ook hebben we te maken met verschillende waterbehoeften voor de industrie en de landbouw. Er bevinden zich drie zogeheten Greenports – Aalsmeer, Boskoop en de Duin- en Bollenstreek – die van groot belang zijn voor de Nederlandse agrarische economie en die speciale eisen stellen aan waterhoeveelheid en waterkwaliteit. Die beide onderwerpen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en ik ben dan ook zeer blij dat ze een stevige plek hebben gekregen in het Deltaplan. Dat is een gezamenlijk belang voor de waterschappen én de drinkwaterbedrijven.’

Kwaliteit en kwantiteit in de praktijk

Voor haar totale werkgebied van 1.100 km² beschikt Rijnland over vier grote boezemgemaal. Twee in het noorden, in Halfweg en Spaarndam, die het water richting Noordzeekanaal pompen. Eén in het wes-

ten, in Katwijk, die het water de Noordzee inpompt en één in Gouda, die het water uitmaakt op de Hollandsche IJssel. Samen kunnen deze gemalen 200.000 liter water per seconde wegpompen. Binnen het gebied van Rijnland liggen ongeveer 200 polders, met elk een eigen waterpeil. De boezem van Rijnland heeft geen vast peil, maar is gemiddeld 60 centimeter beneden NAP. In het voorjaar en in de zomer kampt dit deel van West-Nederland vaak met een tekort aan water. *Welke maatregelen kan Rijnland nemen als er te weinig water is of als het chlooridegehalte in het water te hoog wordt?*

Doornbos: ‘Voor het aanvullen van een watertekort laten wij water in vanuit de Hollandsche IJssel via het boezemgemaal Gouda. De gemalen in de polders gebruiken dit boezemwater vervolgens om het water in de polders op het juiste peil te brengen. Als het chloridegehalte door zoute kwel te hoog wordt, spoelen we onze wateren ook via deze route door: we laten IJssel-water in bij Gouda en pompen dat richting de Noordzee weer naar buiten. Maar in droge perioden is dit water zelf ook soms te zout, doordat een zouttong via de Nieuwe Waterweg en de Nieuwe

Maas tot aan Gouda komt. Dan kunnen we nog terugvallen op de zogenoemde KWA: de Kleinschalige Water Aanvoer uit het oosten van ons land, via het Amsterdam-Rijnkanaal.'

Preventie en adaptatie

'We hebben ook gekeken naar preventieve maatregelen, bijvoorbeeld door grotere tegendruk te organiseren in de diepe polders. Dat doe je door hogere waterpeilen, waardoor het gewicht van het zoete water het diepere zoute kwelwater naar beneden drukt. Maar je kunt moeilijk een hele polder onder water zetten, dus deze aanpak kent zijn beperkingen. We hebben verder onderzocht of je zoute wellen kunt dichten met innovatieve methoden, zoals bepaalde pasta's, maar dat is nog niet echt succesvol gebleken. Een andere oplossingsrichting is dan natuurlijk adaptatie: we helpen dus ook te zoeken naar aanpassingen in teelten en natuur: gewassen en planten die kunnen leven met hogere zoutgehalten.'

Bij zoet water gaat het naast hoeveelheid ook over kwaliteit van de oppervlaktewateren; welke rol speelt de KRW in uw gebied, ook in relatie met de intensieve landbouw?

Doornbos: 'We hebben een groot aantal plassen in ons gebied, zoals de Kaag, de Braassem, de Nieuwkoopse Plassen en de Westeinder. Er gaat veel inspanning zitten om de kwaliteit daarvan goed te krijgen en te houden; vooral in veenplassen kan het lastig zijn om de ecologie – het planten- en dierenleven – in evenwicht te krijgen. In dat verband is onze samenwerking met de landbouwsector vrij intensief. Zij hebben enerzijds belang bij voldoende water van goede kwaliteit, maar leveren anderzijds natuurlijk een bijdrage aan problemen door emissies van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen richting het water. We zien dan ook in ons gebied nog wel de nodige knelpunten, waar normen worden overschreden. In zo'n situatie is het belangrijk dat je met elkaar in contact blijft en samen naar oplossingen zoekt. Het blijkt dat incidentele overschrijdingen vaak te maken hebben met afspoeling van boerenerven. In overleg met de sector streven we, binnen het raamwerk van de nationale normen, naar maatwerk. Een andere oplossing is het afkoppelen van een bepaald gebied, zoals een veenplas, zodat nutriënten zich niet kunnen verspreiden. Voor de ecologie

is het aanleggen van natuurvriendelijke oevers met brede rietkragen zeer zinnig, maar voor het afvangen van nutriënten levert dat minder op.'

Welke nadelige gevolgen ondervindt u van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen?

Doornbos: 'Er is op dit terrein al veel werk verzet. Wij merken dat de gehalten van veel stoffen de afgelopen jaren enorm zijn gedaald, maar er blijven een paar probleemgevallen over. Vaak zijn dit incidenten, waarbij het bovendien niet alleen om spuiten met gewasbeschermingsmiddelen gaat. Soms gaat het ook om het afspoelen van erven van ontsmettingsmiddelen van zaden of bollen, of bestrijdingsmiddelen die afkomstig zijn van gereinigde verpakingsmaterialen. Maar soms komen we ook niet-toegestane middelen tegen. Een toenemend probleem daarbij is niet-professioneel gebruik door consumenten.'

Welke weg ziet u om het gebruik van deze middelen zo ver mogelijk te verminderen?

Doornbos: 'Het begint met goede samenwerking met de landbouwsector: knelpunten in beeld brengen en maatwerkoplossingen ontwikkelen. Je kunt bijvoorbeeld samen onderzoek doen naar alternatieve middelen en methoden. Daarnaast besteden wij natuurlijk veel aandacht aan handhaving, want men moet zich ook gewoon aan de regels houden.'

Naast bestrijdingsmiddelen zijn medicijnresten een aandachtspunt voor de waterkwaliteit; speelt dat ook in uw verzorgingsgebied?

Doornbos: 'Ook op dit terrein komen wij enkele hotspots tegen, waar we graag van af willen. Daar moet nog een flinke slag worden gemaakt, zeker als je wilt zuiveren aan de bron, waar wij groot voorstander van zijn. Europees en nationaal zouden wat ons betreft afspraken moeten worden gemaakt met de farma-industrie, over het ontwikkelen van 'groene' medicijnen, die een minder grote belasting vormen voor het water. Op ons eigen niveau zouden wij samen met de drinkwaterbedrijven kunnen optrekken richting grote 'vervuilers', zoals ziekenhuizen en andere zorginstellingen. We hebben hier een gezamenlijk belang, omdat wij beide vrij 'end of pipe' zitten. Het maakt daarbij niet zo heel veel uit of de waterschappen of de drinkwaterbedrijven de medicijnresten uit het water

moeten halen. Maar beter zou zijn als het er nooit in komt: zuiveren bij de bron en 'de vervuiler betaalt' dus.'

Gescheiden rioolsysteem

'In ons eigen kantoorpand hebben we een gescheiden rioolsysteem laten aanleggen voor de gele en de bruine afvalwaterstroom. Op die manier kun je de te zuiveren waterstroom beperken, wat weer bespaart op de kosten. Wij hopen dat bedrijven en instellingen ons voorbeeld volgen.'

U werkt op bepaalde dossiers dus al regelmatig samen met de drinkwaterbedrijven. Welke invloed hebben de afspraken in het Bestuursakkoord Water hierop?

Doornbos: 'Het initiatief voor de samenwerking moet vooral van de gemeenten komen. Wij hebben al succesvolle samenwerkingen met bijvoorbeeld Katwijk, Velzen en Leiden. Daarbij gaat het meestal om gezamenlijk afstemmen van werkzaamheden rondom beheer van riool en zuiveringen. Zo hebben we ettelijke miljoenen kunnen besparen door het optimaliseren van het gebruik van bestaande rioolstelsels, rioolgemalen en zuiveringen. Hierdoor was een investering in de uitbreiding van een zuivering niet nodig.'

'Het proces loopt, maar heeft nog wel wat tijd nodig. Voor de korte termijn moet je wel beseffen dat de gemeenten momenteel erg veel op hun bordje hebben, met alle decentralisaties en krimpemde budgetten op het gebied van zorg, werk en inkomen. Dan is het niet vreemd dat het riool even wat minder aandacht krijgt. Op lange termijn verwacht ik echter nog veel meer besparingen door nauwere samenwerking, ook met de drinkwaterbedrijven.'